

GOVERNERJA PROSIJO ZA DOVOLJENJE

UNIJSKI RUDARJI V ZAPADNI VIRGINIJI NIMAJO NIKAKIH PRAVIC.

Zanje se poteguje Ameriška unija za civilne svobode.

New York. — Na governerja Howarda M. Goreja v West Virginiji je bila naslovljena prošnja za dovoljenje piketiranja organiziranih rudarjev. Apel je poslal Ameriška unija za civilne svobode, ko je prišlo poročilo, da je bil aretiran častnik McAlister Coleman iz New Yorka pod pretvezo, da je "ustrahoval neunijske rudarje". Colemanovo poročilo se glasi:

"Po okrajih severne West Virginije, ki so prizadeti radi organizirane gonje proti unijskim rudarjem, rudarji kakor njih simpatizirajo sploh nimajo nikake državljsanske pravice. Oboroženi deputiji, privatne straže in državna policija preže nanje. Po javnih cestah patrolirajo in tako zapirajo poti, ki vodijo do neunijskih rudnikov. Kar na debelelo aretirajo mirne ljudi in neoborožene rudarje ter jih obtožujejo raznih prestopkov, da so hoteli škodovati neunijskim rudarjem ali kaj drugega. Aretacije izdaja podjetniški pravdnik, ki je predzadnjo soboto dal aretirati mene in zagovornika rudarjev, ker sva stala na javni cesti proč od piketov poleg stavkalkaškega rudnika v Grant Townu. Pridržali so naju za veleporoto pod pretvezo, da sva hotela strahovati neunijske rudarje, čeprav nava govorila z nobenim stavkavcem in jaz sem se izkazal kot zvestega Fairmonta, kjer je bilo zaprtih že kakih dvesto rudarjev pod isto pretvezo. Ječa je tako natlačena, da mora mnogo jetnikov spati na golih tleh, druga okrajna poslopja pa so pripravljena za daljno zapiranje. Okrajna Mariona veleporota je obtožila radi piketiranja kakih sto štirideset unijskih mož, ko ji je po svoje raztolmačil sodnik Schwenk, ki zavija, da po zakonu ne sme piketirati skupaj več kakor po trije možje. Unijski organizator Van Bittner je bil zaprt v Wheelingu teden dni pri razpravah. Šerif Riggins pa pravi, da bo aretiral vsakega častnika, ki ga bo našel blizu rudnika v okraju Marionu brez dovoljenja njegovega urada.

"Odkar je stavka, je stališče governerja Goreja nekako rezervirano. Kršitve civilnih svobod, ki so se tikale samo okrajnih oblasti in se državna oblast ni prav nič vtikala v to. Tudi državna policija je ostala strogo nevtralna."

V svoji brzojavki na governerja pa Ameriška unija za civilne svobode apelira za takojšnjo preiskavo in vprašuje, če je mogoče ustaviti kršenje državljskih pravic z raziščišnim ukazom.

FRANCOSKI SOCIALISTI IZPREMENILI TAKTIKO.

Glasovali so z desničarji za financiranje vojne v Maroku.

Pariz, 30. maja. — Painlevova vlada je včeraj dobila zaupnico parlamenta glede vojne v Maroku. Zbornica je odglasovala 537 proti 29, da sme vlada potrošiti 30 milijonov frankov za potlačanje vstaje Rifijancev. Edini komunisti so glasovali proti.

Socialistični poslanci, ki so v četrtak zaključili, da se vzdrže glasovanja, so se premislili v zadnjem momentu in glasovali za vlado. Voditelji so pojasnili, da so storili ta korak prvič zato, ker ne morejo postavljati v nevarnost vlado levčarskega bloka in drugi na zagotovo Painleva, da bo Francija čimprej mogoče sklenila mir z Abdel-Krimom.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Vročina umorila dve osebi v Chicagu, tri v Minneapolisu. Avtomobili ubili v nedeljo pet oseb v Chicagu.

Vsi rudarji, ki so ostali v severnokarolinškem premogovniku ob času eksplozije, so mrtvi; 52 trupel so prinesli iz jame.

Drama illinoiskega rudarja vsled brezposelnosti.

Privatni detektivi v Wisconsinu so udarjeni.

V Kansasu sežigajo šolske knjige. Tennesijski proces je zanetil civilno vojno v duhovnem svetu Amerike.

Oljni magnat Doheny mora vrniti prislepargene mornarične vrelce.

Nov triumf zdravilske vede: diagnoza bolezni po žici.

Darrow pravi, da ni ateist; zagovarjal bo Scopesa.

Peter De Paolo je zmagal v avtomobilski dirki v Indianapolisu na Spominski dan; drvel je 101 miljo na uro. 145,000 ljudi je gledalo dirko.

Jugoslavija.

Kralj Aleksander zahteva, da se njegov brat Jurij zapre v nošnično.

Po svetu.

Amundsena bodo čakali še teden dni.

Socialisti v Franciji so v zadnjem momentu spremenili taktiko in podprli vlado glede vojne v Maroku.

Berlin javlja, da Francija jemlje belokožne čete iz Porenja in pošilja tja črne maročanske čete.

Avstrija se je sprla s sovjeti. Ententa je začela mednarodno policijsko akcijo proti komunistom.

Krvavi izgredi v Šangaju; 10 dijakov ubitih.

Stavka oljnih delavcev v Mehiki končana.

Nemčija razburjena radi zavezniške note; ententa zahteva izpremembe v armadi in tovarnah za kemikalije.

Privatni detektivi udarjeni v Wisconsinu

Legislatura je sprejela predlog socialistov za omejitve privatnih pobožnikov in špijonov v tovarnah.

Madison, Wis. — Socialistični poslanci v wisconsinški legislaturi so izvajali bitko za omejitve operacij privatnih detektivskih agentur. Senat in nižja zbornica sta sprejeli tozadevno predlogo in zdaj je pred governerjem, ki jo nedvomno podpiše.

Zakon določa, da se mora vsak privatni detektiv javiti policijskemu načelniku v mestu, kjer misli vršiti svoj posel. Po vedati mora, kdo ga je poslal, kaj je njegovo delo in vprašati za dovoljenje. Zakon je predvsem naperjen proti privatnim detektivskim agenturam, ki pošiljajo delodajalcem pobožnike za časa štrajkov in špijone za vohunjenje med delavci v tovarnah. Vse delavske strokovne unije v Wisconsinu so podpirale predlogo.

Danski fašisti in komunisti v konfliktu.

London, 29. maja. — Iz Kopenhagene javljajo o krvavem spopadu med fašisti in komunisti v središču danskega glavnega mesta. Mnogo oseb je bilo težko ranjenih in policija je aretirala večje število izgreznikov.

Otroka sta potopila dete za šalo.

Lowell, Mass. — Osemletni John Veres in šestletni Miltia des Haritous sta priznala, da sta za šalo vrgla 19 mesecev staro deklico Mary Hudson v derek potok. Dete je utonilo. Starejši deček pojde pred mladinsko sodišče, mlajši je pa še premlad, da bi bil obtožen umora.

KRI IN SOLZE SO POSLEDICE BREZDELJA

Brezposelnost prinaša siromastvo, obup in samomore.

Kortkamp, Ill. (Tom Tippet za F. P.) — Trpljenje je obiskalo domove nezaposlenih premogarjev v naselišču Kortkamp. Jadikovanje je pričelo razjedati njih srca, ko se je dne 21. maja ustrelila žena Stefana De Paola. Ustrelila se je trikrat s samokresom 32 kalibra. Stefan je bil brez dela. Sosedu je ravno pomagal seliti se drugam, ko se je vrnil, pa je našel svojo ženo umirajočo radi strelov, ki si jih je oddala v glavo par ur prej kot se je vrnil mož. Umrla je v bolnišnici Hillsboro naslednjega dne.

Ravno pred letom je družba zaprla rudnik Kortkamp. Stefan Paola je bil z drugimi petsto delavci brez dela. Samo dvanajst dni je delal od takrat. Dobil je delo v Wittu, bližnji kemp, ampak tudi tam so jama zaprli, ko je obratovala komaj dva tedna.

V Paolovi družini je bilo pet otrok, prihrankov pa čisto nič. Čim so podjetniki zaprli še rudnik v Wittu, je zadržana prodajna bila prisiljena prodajati samo za gotovino, radi česar je bil Paola prisiljen kuhati žganje ter ga prodajati, da si lahko kupi hrano. Bil je zaprt. Ko se je pred dvema tednoma vrnil iz ječe pa ni našel dela, kakor ga prej ni bilo. Rekel je, da je njegova žena kar "bolehalo radi skrbj" in potem ko je še dva tedna brez uspeha iskal delo, pa se je ustrelila.

Žena je prišla iz Italije pred dvanajsetimi leti, da si a Paolom postavi svoj dom. Res sta si postavila malo bajto v Kortkampu med drevjem in cvetlicami. Dvanajset let je mož plačeval, pa še ni bila posest čisto prosta dolga, ko je prišla sedanja depresija. Bolezen v družini je bilo drugo zlo in tako je pred meseci izgubil dom.

Vas vas Kortkamp je brez dela kakor sta dve tretjini vseh drugih rudarskih občin te pokrajine.

Vsi v jami zajeti rudarji so mrtvi

Trupla vseh 52 pri eksploziji ubitih rudarjev so spravili na površje.

Coal Glen, N. C. — Eksplozija v premogovniku Carolina Coal kompanije v sredo zjutraj je usmrtila vse rudarje, ki so se nahajali v tistem momentu pod zemljo. Kolikor je zdaj znano, je bilo 52 rudarjev na delu ob času razstrelbe.

Iskanje trupel je bilo počasno. Mrtlici so bili razkropljeni po vseh rovih. Podrtine v glavnem jamiču še niso odstranjene, toda toliko vendar, da je mogoče iti skozi. Na površje so spravili vseh 52 žrtev.

VROČINA ZOPET MORI LJUDI.

Chicago. — Vročina, ki je pritisnila v soboto in nedeljo, je povzročila dva smrtna slučaja v Chicagu. Ker je bil dva dneva praznik, so se ljudje hladili v parkih in tisoči so se kopali v jezeru; to je pomagalo, da moreče sopenice ni zahtevala več žrtev. V nedeljo popoldne je toplota kazal 92 v seneli. Toliko je pa zopet žela smrtna kosa na cestah, ki so bile natlačene avtomobilov z izletniki. Pet oseb je bilo ubitih pri avtomobilskih nesrečah in veliko število ranjenih. Neki oče — piše se Marion Golden — je povozil do smrti svojega lastnega otroka.

Minneapolis, Minn. — V nedeljo so umrle tri osebe vsled vročine. Termometer je kazal 89.

Agitirajte za "Prosveto"!

Šolske knjige sežigajo!

Reakcionarni šolski odborniki v Kansasu uničujejo knjige, ki razlagajo evolucijo.

Topeka, Kans. — Šolski odborniki v Jewell countyju so v četrtek sežgali kup šolskih knjig, v katerih je bil natančno razložen proces evolucije človeka. Okrajni predsednik Hodgell je apeliral na državne oblasti v Topeki za navodila v tej zadevi.

Predsednik je previden

DAN NEODVISNOSTI JE POSVETIL ZA MOBILIZACIJO IN VOJNO PRIPRAVLJENOST.

Business bi imel izgubo, če bi bil zato posvečen kak delavnik.

Washington, D. C. — Predsednik Coolidge je rekel, da bo armada imela to leto mobilizacijski in obrambno-demonstracijski dan. Ampak on je vse to navihano uredil, da ne bo "businessa" to nič stalo. Tudi njegovi nasprotniki stvari ne bodo mogli izrabljati kot agitacijo za svojo izvolitev leta 1928. Vojnemu departmentu je naročil, naj praznik Neodvisnosti izrabi kot priliko za nekaj narodni gospi pohod. To je Calov rojstni dan, obletnica — 4. julij. Na ta način bo publika tudi imela priliko praznovati god svojega vladarja, kakor naprimer še vedno delajo na Angleškem, ko je imendan ali rojstni dan veličanstva.

Lansko leto se je vršila mobilizacija, ko je odhajal Pershing v pokoj. Pershing lahko poizkusi pri prihodnjih volitvah svojo srečo v kandidaturi na republikanski strani. V vsakem slučaju je torej treba pomisliti, kaj bo rekel "business", ki bi vsekakor imel izgubo, če bi se za mobilizacijo porabil poseben dan. Pa zakaj ne bi vzeli ljudskega praznika, je vprašal Coolidge, ki bo padel letos ravno na soboto, ki bo lahko na ta način še več storilo na narodno pripravljenost?

Vsekakor pa bodo ljudje po svoje mislili o takem prazniku Neodvisnosti, ko bodo morali neudobno snemati z glav klobuke pred zastavo in korakati pod poveljstvom našopirjenih gospodov v škornjih in ostrogah. Pri tem bi mislili tudi na izjavo neodvisnosti. Konservativni veletrgovci se danes čudijo, kako je ljudstvo toliko časa bilo tolerantno prostemu revolucionarnemu mišljenju Jeffersona, ki ga je pokazal v dokumentu. Kakor na primer izjava, da kadarkoli vlada preneha služiti ljudstvu kot se spodobi, ima ljudstvo pravico jo ovreči in jo nadomestiti z novo. V kongresu so pretečenega februarja administracijske moči pokazale, da hočejo, da se po javnih šolah uči samo zvezna konstitucija, ampak z ogromno večino so glasovali proti Huddlestonovi predlogi, ki je imenovala poučevanje izjave neodvisnosti kot osnovni dokument za ameriško vlado.

Coolidge je naročil vojnemu departmentu, naj obvesti državnemu departmentu, naj obvesti državne vlade, da je "prostovoljno" sodelovanje pri proslavi mobilizacijskega dne na 4. julija zaželjivo.

Lansko leto je uredniški štab nekega večjega lista na vzhodu nameraval objaviti program mobilizacijskega dne, kar pa je preprečil glavni upravitelj lista ravno pred objavo. V programu so bile vključene točke:

1. Imena vojnih profiterjev prihodnje vojne — kaj bi razne družbe lahko pridobile z novo vojno z draženjem in veriženjem.

2. Imena odličnih progresivcev, ki bi bili zaprti. Imena še odličnejših patrijotov, ki bi jih zatočili, kakor tudi kakšne psovke, ki se rabile za "izdajalce" v prihodnji vojni.

3. Imena krukov, ki bi se povzpeli do uradnih služb.

4. Uvedenje brezkrvnihih, brezmesnih, brezčevljin, brezčol-

ŠE EN TEDEN BODO ČAKALI NA AMUNDSENA

Eksplorer je pustil navodila, da ga naj iščejo po dveh tednih, ako se prej ne vrne. Magnetični pol je mogoče priklenil letalce na led.

Oslo, Norveška, 29. maja. — Poročnik Horgen, Amundsenov rezervni pilot, ki je ostal na Spitzbergenu, javlja iz Kings Baya, da je odprl započeta pismena navodila, katera je pustil Amundsen pri njem, predno je poletel na tečaj 21. maja. Navodila se glase, da v slučaju, če se ekspedicija ne vrne v štirinajstih dneh, naj se ekspedicijski ladji "Hobby" in "Fram" napotita ob ledenih obalah, prva na vzhod in druga na zapad. Ladji naj križarita med ledom šest tednov, in če v tem času ne najdet nikogar in nobenega sledu za ekspedicijo, tedaj se lahko vrne nazaj.

Na podlagi teh navodil je Horgen sklenil počakati še en teden. Gustav Amundsen, eksplorerjev brat, je dejal včeraj, da se nič ne boji za ekspedicijo. On bi bil iznenaden, če bi se bila ekspedicija takoj vrnila. Pričakuje pa, da se polarni letalci vrnejo enkrat prihodnji teden.

Norveška zrakoplovna unija je sklenila prositi vlado, naj pošlje dve vojaški letali na Spitzbergen na pomoč pri iskanju. Norveški letalski klub je zaključil, da apelira na ameriškega polarnega eksplorera Donalda MacMillana, ki se pripravila na polet na severni tečaj to poletje, naj išče Amundsenovo ekspedicijo, ako se prej ne vrne.

New York, N. Y. — Mnenja nekaterih ameriških polarnih ekspertov so, da je morda magnetični pol povzročil zamudo Amundsen-Ellsworthove polarne ekspedicije. Na magnetičnem polu, ki ni daleč od geografičnega, se magnetična igla na kompasu obrne navzdol. Naravno je tamkaj vsaka magnetična kovina v največjem neredu in nemogoče je operirati eroplan, ki ima železo in magnet. Na ta način je morala ekspedicija iti na ledena tla.

Oljni magnat je izgubil najem vrelcev

Po razišči zveznega sodišča mora Doheny vrniti prislepargene mornarične petrolejske rezerve.

Los Angeles, Cal. — Zvezni sodnik Paul J. McCormick je 28. maja odredil, da mora E. L. Doheny, petrolejski magnat, vrniti mornarične petrolejske rezerve št. 1 v Elk Hillu, Cal., katero je dobil v najem s posredovanjem mornaričnega tajnika Denbyja in tajnika notranjih stvari Alberta Falla v Hardingovem kabinetu.

Sodnik je odločil, da se mora najemninska pogodba črtati iz razloga, ker je Doheny pogodbo prisleparil s tem, da je plačal Fallu \$100,000 podkupnine. Sodnik je dalje odredil, da mora Doheny plačati petrolej, ki ga je vzel iz najemnih vrelcev.

Sedem ubitih v prekučenjem vlak.

Longview, Tex. — Sedem oseb je bilo ubitih in 20 ranjenih, ko se je osobni vlak International & Great Northern železnice prevrnil v graben v četrtek zvečer.

nih, brezkrvnihi in drugih dni brez...

5. Seznam imen vojnih oficirjev, ki bi bili pobiti, pohabljeni in ranjeni.

Ta program pa ni prišel nikoli v tisk, ker je boss govoril z nekimi navdušenimi militaristom ter spoznal, da bi njegov časopis izvršil strašen zločin, če bi kaj takega objavil. Bil bi proti moralen in povzročil bi, da bi se ljudje smejali, če bi priporočal vojno tako, kot je v resnici.

Maročani zamenjavajo Francoze v Nemčiji

Berlin pravi, da Francija pošilja svoje domače čete iz Porenja v Afriko, črne maročanske čete pa iz Afrike v Porenje.

Berlin, 29. maja. — Poročila iz Porenja se glase, da se tamkaj vrši veliko gibanje francoskih čet. Francoske domače čete odhajajo iz Porenja na maročansko fronto v Afriki, mesto teh pa prihajajo v okupirane nemške kraje črnožočne čete iz francoskega Maroka.

Pariz, 29. maja. — Z maročanske fronte ni danes nič novega.

Avstrija v volikih škripolih

Rada bi ustregla sosedom in svetom, a ni mogoče. Jugoslavija zahteva, da Avstrija zapre centralo komunistične propagande na Dunaju.

Dunaj, 30. maja. — Avstrijska vlada je prišla v navskrižje z Moskvjo in zdaj se trudi, da se izvleče iz kaše. Pred nekaj dnevi je avstrijski zunanji minister Matajas v nekem javnem govoru kritiziral sovjetsko Rusijo, češ da ubija cerkev in vero v Boga. Sovjetski trgovski ataše Wolfsohn na Dunaju je takoj odgovoril z ostrim protestom in Matajas je deloma preklical svoje besede.

Drugi konflikt izvira iz centralne komunistične propagande za balkanske dežele, ki se nahaja na Dunaju. Jugoslavija je pred kratkim zahtevala, da avstrijska vlada izkrene z Dunaja Dimitrija Vlahova in M. Pančeva, urednika lista "Balkanska federacija". Matajas, ki bi rad pred zavezniki odpravil vtis, da je Dunaj baza komunistične agitacije za vso južnovzhodno Evropo, je odredil, da se Vlahov in Pančev deportirata. Izgnanca sta pa apelirala na dunajskega socialističnega župana Seitzja in ta je vzel Bolgara pod zaščito mesta. Odredba deportacije je bila s tem anulirana. Obenem je bila na sovjetski ataše Wolfsohn zagrozil avstrijski vladi, da Unija sovjetskih republik ustavi važna naročila blaga v Avstriji, če ne prenehajo persekucije komunistov.

Tako čepi Avstrija med dvema ognjema. Kam akoč, tam se opeče.

Anglija je zaprla svoje moje komunistom

Komunistična konferenca, ki se je imela vršiti v Glasgowu ta teden, je vsled tega preprečena.

London, 29. maja. — Angleška vlada je zaprla meje Anglije inozemskim komunistom. Sir William Joynson-Hicks, minister za notranje zadeve, je včeraj naznanil v parlamentu, da vlada ne bo dovolila delegatom komunističnih organizacij v drugih deželah vstopa v Anglijo, kjer je bila za prihodnji teden sklicana mednarodna komunistična konferenca v Glasgowu. Angleški konzuli v inozemstvu so bili obveščeni, da ne smejo odobriti potnih listov komunistom; policija v vseh mestih in pristaniščih mora paziti, da se tujzemski komunisti ne zmuznejo v deželo brez potnih listov.

Angleški komunisti se pripravljajo na veliko protestno akcijo. Laboriti, ki so sicer v konfliktu s komunisti, so tudi proti temu temu koraku vlade.

VREME.

Chicago in okolica: V torek nestaino; morebitni deževni nalivi. Zapadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 92, najnižja 67.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inostranstvo \$8.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oglepaju n. pr. (May 31-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite je prevažanje, da se vam ne ustavi list.

IN ZOPET JE POČILO V PREMGOVNIKU.

Šestdeset rudarjev — mogoče več ali manj — je mrtvih.

Zdajšnja razstrelba se je dogodila v državi, v kateri so jo ljudje najmanj pričakovali. Prav malo ljudi je vedelo, da se v Severni Karolini tudi koplje premog. Kadar se je dogodila neizgledna nevarnost, so bili ljudje prepričani, da se ne more zgoditi drugje kot v državi, ki je na glasu, da je v nji razvita premogovniška industrija. Ampak Severna Karolina! Kdo bi bil nanjo mislil? Saj niso časniki še nikdar poročali, da tudi iz te države prihaja premog na javni trg. In kljub temu postojajo premogovniki tudi v tej južni državi, ki se je zagrizeno bojevala za ohranitev telesne sužnosti.

Posebej menda ni treba naglašati, da rudarji v tej državi niso organizirani. To je samoposebica. Kajti delavske organizacije v južnih državah so ravno tako priljubljene kot navadnemu človeku voda v čevlju.

Ze brzjavke same, ki prihajajo o razstrelbi v premogovniku pri Coal Glenu, povedo jasno kot beli dan, da rudarji niso bili organizirani. Kjer pa rudarji niso organizirani, je pa znano, kako je preskrbljeno za varnost življenja rudarjev.

Ampak zanimivo je, v koliko se brigajo veliki dnevniki za to nevarnost. Prvi dan so prinesli še kratko vest o nji na prvi strani. Prihodnji dan so pa vesti o nevarnosti izginile na druge strani in v zelo pomanjšani obliki. Na obratno so pa ravno isti dnevniki prinašali obširne vesti na prvi strani o lokalnih ropih, umorih in tihotapcih z žganjem. Za šestdeset oseb — več ali manj — ki so izgubile svoje življenje zaradi podjetniške malomarnosti, jim ni dosti.

V suhoparnem tonu pripovedujejo, kako daleč pod zemljo se je dogodila nesreča in da je premogovniška kompanija prosila pomoči pri rudniškem biroju in da je vlak odpeljal rešilni voz na lice nesreče.

Med vrsticami je seveda jasno čitati, da je ubitih šestdeset rudarjev, pridnih delavcev, ki preživljajo sebe in svoje s trdim delom. Ampak koliko jih je pa, ki znajo čitati med vrsticami? Koliko jih je, ki razumejo, ko so prečitali vest, da je smrt teh rudarjev povzročila podjetniška malomarnost, ali bolj razumljivo povedano, lakomnost premogovniških podjetnikov po večjem profitu?

Delavski listi poročajo o nevarnosti in njenih povzročiteljih v pravi luči, pa tudi v razumljivi besedi.

In ko človek po delopustu sede na voz ulične železnice, vidi, da imajo delavci v svojih žepih časnike, ki se toliko brigajo za to nevarnost, kot za lanske sneg, a o lokalnih umorih, ropih in tihotapcih z opojnimi piščami pa imajo napolnjeno skoraj vso prvo stran. Le semintje kateri izmed delavcev čita delavski list.

To pomeni, da založniki teh velikih dnevnikov prav dobro poznajo publiko. Ako bi delavci ne segali po tem časopisju, ki nima besede graje za tiste, katerim je več za profit kot za varnost delavcev pri delu, bi ti "založniki" naročili svojim urednikom, da ne smejo prezirati delavstva. Tako pa vidijo, da so delavci z njihovimi listi zadovoljni, dasiravno ne dajo sami počenega groša za delavske interese.

In kako naj delavstvo pričakuje, da se razmere spremene, da ne bodo več stroji mrcvarili njih telesa v tovarnah in na železniških progah, da jih ne bodo več ubijali z razstrelbami v rudnikih, ako se samo toliko ne zaveda, da le delavski tisk, ki je njegova lastnina brani njegove interese? Delavstvo ne more pričakovati izpremembe v njegovo korist, dokler samo ne izpremeni starih navad, ki pojačujejo moderno mezdno sužnost.

Delavstvo mora pričeti pri sebi. To se pravi, da se mora otresti starih šeg in navad in da ne sme iz navade podpirati svojih nasprotnikov. Kadar bo delavstvo prišlo v pretežni večini do tega prepričanja in ga praktično izvrševalo tako dosledno, da bodo občutili njegovo prakso tisti, ki so odvisni od delavstva, ampak ga danes prezirajo, bodo ustvarjeni pogoji, da se izboljša delavski položaj.

Stokanje ne zaleže nič, ampak delo nekaj šteje.

Ameriške poljedelake priprave v Jugoslaviji

Ameriški konzul v Beogradu K. S. Patton poroča:

Moderne poljedelake opreme niso v obširni rabi v Jugoslaviji; moderne priprave so uvedene zlasti za Vojvodino, Hrvatsko-Slavonijo in Bosno. Poljedelake posestva v drugih pokrajinah so porazdeljena v množino malih kmetij, ki v splošnem obsegajo manj od 5 hektarjev. Povprečna oprema takih farm je majhen plug, brana za pirnico in ročno orodje kot kosa, cepci in enako orodje.

Prodaja modernih poljedelskih strojev se zato omejuje zlasti na gori omenjene pokrajine, da bi se agrarna reforma povzročila razkosanje mnogih veleposestev v teh pokrajinah, tako da je danes mnogo tako majhnih posestev, da ne zmorejo nakupa modernih priprav. Glavni poljedelski pridelki Jugoslavije so drobno žito in pšenica, sadje in grozdje, dočim je živinoreja in mlekarstva tudi pomembna.

Prodaja poljedelskih strojev v Jugoslaviji je od začetka tega leta pokazala znatno povleko brez leto poprej. To zboljšanje je zlasti očividno v Vojvodini, Hrvatski in Slavoniji in Bosni. V teh pokrajinah se opaša tendenca proti čim dalje večji rabi modernih priprav, ali splošni nedostatek razpoložljivega denarja odvrta mnogo poljedelcev od nakupa. Prodajalci in Hrvatsko-Slavonsko gospodarsko društvo nasvetujejo rabi modernih strojev. To je društvo obstoja že 82 let in je organiziralo družbo za prodajo poljedelskih strojev. Ima 72 podružnic in skoraj 80 uradnikov.

Domača proizvodnja poljedelskih priprav je jako majhna. Malo ročno orodje, kot lopate, motike in brane, se izdelujejo v par tovarnah, ali večina poljedelskega orodja se uvaža. Malo traktorjev je v rabi vseh stroškov za vzdrževanje in ker je malo prilik za popravke.

Traktorji so bolj popularni v Vojvodini kot v drugih pokrajinah; prodaja je bila dobra leta 1924. V vojvodini je mnogo kmetij, obsegajočih 100 in več akrov, in mnoge izmed njih so opremljene z modernimi pripravami.

Poljedelake opreme so se večinoma uvažale iz Ogrske, Avstrije in drugih srednjeevropskih držav. Nekaj se je tudi kupilo od drugih evropskih dežel in od Združenih držav, ali večji del nakupov izvira iz dežel, ki so tvorile prejšnje Avstro-Ogrsko. Skupni uvoz pa ni velik, ali sedanja tendenca je v smeri rabe bolj modernih poljedelskih metod, in to se pospešuje potom propagandističnega in vzgojnega delovanja s strani prodajalcev in raznih organizacij.

Ameriški poljedelski stroji so popularni v Jugoslaviji in se smatrajo da so boljše kakovosti kot oni, izdelani v drugih deželah. Raditega so ameriške priprave v stanu tekmovali z onimi iz Nemčije, Avstrije, Ogrske in Čehoslovake, od koder se je nakupovala večina priprav, ki so bile dosedaj v rabi. Vzročni sejni, ki se vsako leto obdržujejo v Zagrebu in Ljubljani, kjer se razstavljajo poljedelake priprave, nudijo dobro priliko za razkazovanje ameriških strojev. Prodaja istih se lahko olajša s tem, da dovoli kredit do vsaj 90 dni od dneva dostavitve, ako o količine vpravičujejo tak kredit. — F. L. I. S.

SLIKE IZ NASELJIN

Bridgeport, Ohio. — Ne morem se nič pohvaliti zaradi dela tu in v okolici. Ker čitam vsakovrstne liste, razvidim, da je tudi drugod ravno ista kapitalistična pesem, kot jo tu pojo. Dandanes je razvidno, da delavec zopet leze nazaj v stare čase v tlakovito dobo, ne samo v Ameriki, tudi v stari Evropi. Kapitalistična pest nas atiska in hoče prikloniti z verigami. Ljudstvo toži in tarna, brega semintje za delom ali zastoj. Eden ali drugi se še stisne v kakšen podzemeljski kot, kjer je še vse natičeno delavcev, drugi pa čakajo na odrešenje gospodovo: Pojdi in si nakopaj premoga, jaz ti plačam.

Gospodje baroni ne vidijo delavcev v vrsti brezposelnih, de-

lajo po svojih glavah meniti nič tebi nič, ako imaš kaj prigrizniti ali nič. Znano je vsem, kakšen je bil sistem med 1. 1917 in 1918. takrat, ko je šlo za demokracijo. Danes pa nič več ne slišijo, ampak hočejo še tisto malo plače vzeti, katero imamo. Pravijo, da drugače ne bo šel "kšeft", ako se jim bomo uklonili, bo žalostno kar pa bo prišlo, ako se ne bo delavec boljše organiziral proti kapitalističnim kronam. Še naprej bomo tožili in tarnali.

Letos, ako se ne motim, bo 6. junija petatopetindvajseta letnica Jan Husa, katerega so sežgali na grmadi v Kostanci. Jan Hus se je bojeval proti sv. očetu Ivanu Triindvajsetemu, kateri je bil naslednik Aleksandrov. Bojeval se je proti nepravni veri in učenju katoliške vere. Rekel je, da se božji namestniki očitno norčujejo iz boga in da nima papež pravice prodajati odpustkov za denar. Papež Ivan ali morški ropar, ki je toliko ljudi dal pomoriti in še zraven dal zastrupiti dva papeža, se je tako razardil, ker ni hotel Jan Hus preklcati, kar je govoril proti papežu in veri, da ga je dal vjeti z zvitostjo svojih hlapcev. Hus se je moral zagovarjati pred sv. gosposdi, ki so zahtevali, naj preklči. Toda ostal je pri svoji begadi, da pa preklče, ako je kaj govoril proti sv. pismu. Nič ni pomagalo upiti: "Preklči ali pa umri!" Obodili so ga kardinali po milosti božji na grmado. Slekljo ga je sedem škofov duhovniške oblike, vzeli so mu tonsuro. Tako je končal življenje na grmadi v Kostanci.

Cemu niso sežgali sv. očeta, kateri je take svinarije uganjal, da se še danes sgraja ves svet. Slodnjč ga je vendar spodil in pregnal kralj neapolski Ladislav. Taki so bili sv. očetje in namestniki božji. Zato še tako daleč hodimo po temni poti, da ni nobenega napredka. Stojimo za kapitalističnimi deskami in sv. plaščem, da še hodijo poljubovat papeževe copate daleč tja v Rim. — Poročevalec.

Southview, Pa. — Tukajšnji premogorov je zaprt že sedemnajet mesecev. Nič ne vemo, kdaj se bo zopet odprl. Bili smo zaposleni v rovu št. 9, kjer so pa nam dne 6. aprila zopet povedali, naj spravimo v red svoje prostore, poberemo naj orodje in gremo; kamor je kdo obrnjen. Tako sedaj tu ni mogoče dobiti dela. Koliko časa bo tako šlo, ne vemo. Triindvajset let sem v Združenih državah, pa tako slabo kot je sedaj še ni bilo. S krampom in lopato služimo vsakdanji kruh. Marsikdo misli, da ima "kolmajnar" denar, ker ima dobro plačo. So pa v globoki zmoti. Ko sem prišel leta 1902 iz stare domovine na Ely, Minn., sem bil tam dve leti, pa sem vsega izgubil dva "kšhta". Bila je seveda mala plača, po \$1.75 do \$2.20, ampak reči moram, da je bilo vsega dovolj. Ako bi danes tu hotel tako živeti, kot smo živeli pred dvajsetimi leti, bi ne bilo dosti pet dolarjev na dan samo za življenje. Poleg tega pa premogarji tudi polovico časa ne delamo.

Pred dvajsetimi leti so govorili, da se bo delavski razred prebudil, pa se vedno budi in še zmerom spi. Tukajšnji Slovenci vsekakor napredujejo. Imajo svoje prijazne domove in državljanske papirje imamo domalega vsi. Naš sobrat Frank Stainer jih prav pridno vodi pred sodnika, torej se lahko reče, da v tem oziru napredujemo.

Pri društvu ni velikega napredka. Temu so kajpada krive slabe delavske razmere. — Anton Škafar.

(Ostali del bo priobčen v obliki številki, ker se bavi z bodočimi pravili. — Uredništvo.)

Izven Združenih držav rojeno dete šteje na kvoto.

Primerili so se slučaj, da so žene, ki so odšle na kratek obisk v domovino, porodile v svoji ali kakšni drugi deželi izven Združenih držav. Ko so se hotele vrniti, so bile zelo začudene, ko se jim je reklo, da velja dovoljenje povratka izven kvote le za nje, ne pa za novorojenčka. V pričo majhnih kvot mnogih dežel so take matere prihajale v največje zadrege, ne vedoče ali naj čakajo nedoločen čas, da pridejo na vrsto za kvoto, ali pa naj se vrnejo v Ameriko brez otroka. Zene v takem stanju morajo na to misliti pred odhodom, ker imajo drugače lahko izredne težave.

Prodaj za informacije

POVRATKI BREZ PERMITA.

Zakon o vveljevanju od leta 1924. predvideva, da dobe tujci, živeči v tej deželi, če odhajajo na kratek obisk, lahko posebno dovoljenje (permit) za povratek v Združene države kot priseljenci izven kvote (non-quota immigrants). Zdi se pa, da je dosti naših povratnikov, katerim ni nič ležeče na takem permitu. Toda praksa dokazuje, da to ni pametno. Pogostoma so povratniki zaradi tega že imeli resne sitnosti bodisi pri ameriškem konzulatu ali pa pri priseljenski oblasti, kadar so se vrnili. Posebno postajajo težave velike, če se povratnik ne vrne v šestih mesecih; nekaterim povratnikom je bil v takih slučajih že vstop v deželo preprečen.

Včasih se izseljenci tudi vračajo v domovino z namenom, da ostanejo tam, pozneje pa izpremenijo svojo misel iz enega ali drugega vzroka. Ko se pa hočejo vrniti v Združene države in nimajo permita, pa prihajajo zaradi tega v neprimliko pri ameriškem konzulatu, zahtevajo potni list na kvoto, Z ozirom na zelo majhno kvoto, ki je izčrpana že za nedogleden čas, se jim prošnja ne more izpolniti; in potni list jim tudi ne bi mnogo koristil, dokler ne morejo dobiti ameriškega kvotnega vizuma.

Zato je v interesu vsakega povratnika, daš pred odhodom v domovino pripravi permit, ki sicer ni absolutna garancija za povratek, pa vendar potniku lahko prihrani neštete sitnosti.

NEPISMI POVRATCI.

Ameriški doseljeniški zakon izključuje nepismene priseljence, razun v nekaterih izjemnih slučajih. Mnogo imigrantov misli, da velja taka izjema za vsakega, ki se vrača z začasnega obiska. Toda to se ne vjema. Doseljeniški zakon od leta 1917 dela izjemo za tiste, ki so bili legalno pripuščeni in so tukaj živeli nepretrgoma pet let, pa se vračajo z začasnega obiska v teku šestih mesecev od dneva njihovega odhoda.

Ce je torej nepisemen prebivalec Združenih držav odšel v kakšno drugo deželo, preden je tukaj dovršil pet let bivanja, je lahko izključen, kadar se vrne, če se ni medtem naučil čitati. Prav tako je lahko izključen, tudi če je živel pet let v tej deželi, če izostane dlje kot šest mesecev.

Te predpise je treba zelo resno jemati, ker je postopanje priseljenskih oblasti v tem oziru zelo strogo.

KAJ JE EVOLUCIJA.

Evolucija je Darwinova teorija, da se stvarstva izpopolnjujejo naravnim potom. Temu se kajpada nazadnjaki upirajo, da si je ravno med njimi očitna evolucija. Človek bi jim kar dokazal, da evolucija v resnici obstaja.

Vzemimo na primer primero, ki jo bo našim ljudem najlažje zapopasti. Pred dvajsetimi leti so se nalezljivi kmečki sinovi s Kranjakega po tukajšnjih bolj malih industrijskih mestih. Umevno je, da je bil vsak vprašan, odkod je prišel. Odgovoriti je že znal po angleško: "Austrian", na vprašanje kake narodnosti je, pa je rekel "Kranar".

Vidiš, čitatelj, kako velik korak — kaj korak, ako — evolucije! Komaj po mesecu časa se je Slovenec evolucioniral v "Kranarja".

Tu so se poženi in poskrbeli si neveste iz rojstne dežele. Kjer je zakon, so umevno tudi otroci, in ti so odrasli in krepke mladenice in mladenke. Tu zopet opazimo znak evolucije, ki vedno dela in preoblikuje. Starši so bili "Kranarji" in otroci bi bili tudi, če ni spak evolucije posegel vmes in jih spremenil v "Dutchmane". Po vojni namreč narodnost posebno veliko šteje. Slovenec pa ne mara nobeden več biti, ne stari ne mladi. Misli, da je boljše, če se hlina narodu, kateri ga pozna ter se izogiblje slovenske organizacije, izvzemati če vidi, da mu bo posebno koristila. — Ameriški Slovenec.

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katere je izdala in ima na prodaj Kajtičeva matiča S. N. P. J.

ŽARKOMET

Žegnanje v Sofiji.

Bolgarska buržoazija je imela 27. maja žegnanje v Sofiji. V starem kraju je že od nekdaj le pa krščanska navada, da koga zakopljejo na žegnanju. Drugače ni pravega žegnanja. Ako ni bilo krvi in bitke z žandarji, je bilo slabo žegnanje.

Krvičejna buržoazija v Sofiji je poskrbela za dobro žegnanje. Najela je tri bosa cigane, ki so javno obesili tri komuniste — oziroma poročevalci pravijo, da so bili komunisti. Obtoženi so bili, da so povzročili znano razstrelbo dinamita v katedrali. Bil je obžalovanja in obojanja vreden čin, toda krivdo nosi predvsem Cankovov teroristični režim. Teror rodi teror.

30,000 glav buržoazije je gledalo kakor v gledališču, ko so cigani obesili tri zvezane moške. Manjšina gledalcev je ploskala. Poštenega gledalca ni bilo zraven. Kdorkoli ima človeško srce v prsih, ne bo gledal kaj takega; le zver se naslaja ob muk umirajočega človeka.

Ce kdo na svetu zasluži večala, jih zaslužijo tisti, ki so ploskali, ko se je trojica davila na vrvi. In če je od zverske reakcije poplujvana, poniževana in po-gažena pravica še na svetu, bo do barbari v Bolgariji prejali slej plačali krvave dolgove.

Dom kutarskega lista v Chicagu (Perfektne fotografije teme, katero predstavlja dom in list.)

(Ponatis iz "E. A. S.")

Delavska konferenca.

V Ženevi se vrši sedma mednarodna konferenca pod avspicijami lige narodov. Konferenco predseduje delavec dr. Ed. Beneš, zunanji minister Čehoslovake. Med delegati je sedem ministrov in mnogo poslanikov; so seveda tudi delavci. Delavska konferenca!

Krvava plača ni znižana ...

Baroni premoga hočejo povsod znižati plače rudarjem. Zunanjskih distriktov so jih že znižali.

Rudarji pa ne smejo znižati krvi, ki jo plačujejo iz lastnih teles za privilegij, da lahko delajo pod zemljo.

Od časa do časa tirja demokapital krvni davek od rudarjev. Zadnji teden ga je vzel v Severni Karolini. Kje bo prihodnjič?

Prizor za egiptovske bogove!

Dayton, Tenn., oziroma Monkeyville. Sodna dvorana. Castitveleporota. Črne kravate. Debeli čiki v ustih. Svečana tišina. (Če je se le pljuvanje po tleh.) Molitev. Čitanje biblije. Pobožna kimanje. Oddih. Čitanje iz znanih stvenc knjige. Jeza. Skripanje zobni. "Son of a—". Odkimanje. Glasovanje s tremi prsti. Molitev. Konec.

Dvajseto stoletje!

Sveto leto.

V Bolgariji je obešanje praznik.

V Maroku nosijo Francozi na kolih nasajene glave Rifijancev v paradi po mestu.

V svobodnih Združenih državah mora iti pred sodišče učitelj, ki ne veruje v biblijo.

Dogodek št. 86.

Ko sem bila stara 23 let, sem služila v Ljubljani za hišno. Če se ne motim, v Zalaznikovi hiši na Starem trgu. Bil je veliko nočni teden in šla sem s svojim tovarišicami vred k spovedi v franciskansko cerkev. Nekdo je bel pater me je izpraševal, če imam kakega ljubčka in ako ho dim ob nedeljah v Tivoli. Rekel sem, da stalnega ljubčka nimam v Tivoli pa grem večkrat. "Kaj pa delaš tam?" me vpraša pater. Povem mu, da grem v goštilno in tako dalje: "Odvemo ne dobiš, pridi nazaj čez štirinajst dni," je bil njegov odgovor. Šlo sem. Od tistega časa je preteklo 21 let in pater še čaka, da pridem nazaj. — Članica S. N. P. J. San Francisco, Cal.

K. T. B.

DELAJSKE NOVICE

(Fed. Press.)

Slavka stavbniških delavcev v Bostonu.

Boston, Mass. — Kakih 5000 stavbniških delavcev je pustilo delo. Unijaki, napolnjeni izučeni delavci zahtevajo po 80c na uro, ostali pa 77½c na uro. Imeli so enajst ur pogajanja s podjetniki a brez uspeha. Podjetniki so hoteli podpisati pogodbo za tri leta s plačo po 70 in 65c na uro, delavci pa so odklonili in tako je prišla obsežna stavka.

Razvoj svilnopredilne industrije v premogarskem okrožju.

Morgantown, W. Va. — Trgovska zbornica tega mesta je podpisala delnic za \$40,000 v svrhu razvoja svilnopredilne Tyron Fabrics. Zdi se jim, da bi naredili lepe doblike, če bi spravili k delu žene in otroke rudarjev, kjer je vsesplošno poceni delavske moči.

Zavarovalnica proti nezaposelnosti.

New York. — Registriralo se je kakih 3600 unijaskih krojačev, da bodo prejeli podporo iz sklada za nezaposlene, ko je bil napovedan prvi teden registracije. Prvo podporo bodo dobili 8. junija.

Izdelovalci cigar bodo zborovali 10. avgusta.

Boston. — Unija izdelovalcev cigar bo zborovala dne 10. avgusta v Bostonu. Prišlo bo skupaj tri sto delegatov, ki bodo zastopali 35,000 delavcev svoje unije. Zastopane bodo Združene države, Kanada, Porto Rico in Cuba.

Organiziranje fotografov.

New York. — Pred kratkim organizirani fotografski delavci so bili sprejeti k Ameriški delavski federaciji. Njih zahteve v sedanji stavki so: 44 urni delavnik in najnižja plača \$45 na teden.

11000 NAGRADE ZA UJETJE ROPARJEV.

Chicago. — Vse banke v Illinoisu, ki so vključene v Illinoiski bankirski zvez, so nalepile plakate s rdečimi črkami, ki naznačajo, da omenjena zveza plača \$1000 nagrade za ujetje vsakega bandita, živega ali mrtvega, ki oropa ali poskuša oropati banko. Plakati tudi naznačajo, da je banka protektirana od okrajnih oblasti in od novoorganizirane "mestne garde". Naznačilo pomeni, da ima vsakdo pravico ubiti bančnega roparja kakor divjo zver in potem dobi \$1000 za svoj čin.

Avtomobil je smrtno nevarno orožje!

Peoria, Ill. — Avtomobil je zdaj vključen med smrtno nevarno orožje. Joseph Ruh je zahteval Eli Fisherja, da se je zadalil z avtomobilom proti njemu na cesti z namenom, da ga ubije. Obtožba se glasi, da je bil Ruh napaden z nevarnim orožjem. Vrok napada je Ruhova žena, ki se je ločila od njega in poročila s Fisherjem, potem pa je pustila Fisherja in se vrnila k Ruhu.

Dijaki izgredi na dunajski univerzi.

Dunaj, 29. maja. — Fašistični vseučilišniki na dunajski univerzi so večer napadli dijakinje, ki imajo kratke lase. Z vzklikom "Poštena nemška dekleta si ne strižejo las" so jim strgali klobuke z glav in jih vlekli za deske frizure semintja po kampusu. Socialistični in komunistični dijaki so skočili na pomoč dekletom in vnela se je vroča bitka na pesti in palice. Bilo je dovolj krvi v vseh nosov. Rezultat je, da je danes univerza zaprta. Oblasti so odredile, da ostanejo višje in tudi srednje šole zaprte, ako se izgredi ponove.

Zračna elektrika ubila letalca.

London, 29. maja. — Nova nevarnost, ki preti avijatikom, je bila odkrita včeraj. To je atmosferska ali zračna elektrika, ki se razodeva v takozvanem "statiku" na radiju. Saržent Lowry, ki je večer na vojaškem letalu delal poskušnje z brezžičnim brzojavom, je bil ubit v zraku, kakor da ga je strela zadela. Tok zračne elektrike je šel skozi njegovo telo in ga usmrtil na mestu.

Agitacija za "Prosveto"

Telefotografirana
diagnoza bolnika

Velik korak zdravniške vede. Bolnik v New Yorku je bil preiskan na arcu v Chicagu.

Atlantic City, N. Y. — Zdravilska veda je storila mogočen korak naprej, ko je bila 28. maja zvečer izvršena prva diagnoza (ugotavljanje bolezni) na daljavo tisoč milj potom žične ali telefotografije in telefona.

Bolnik v tem mestu, ki trpi na srčni hibi, je bil preiskan od zdravnika v Chicagu. To se je izvršilo na ta način, da so zdravniki v Atlantic Cityju s pomočjo novega aparata, ki se imenuje stetoskop, naredili natančno sliko utripanja bolnikovega srca. To sliko so poslali po žici v Chicagu. Čikaški zdravnik, dr. James H. Greer, je proučil sliko, nato pa je po telefonu sporočil svojo diagnozo. Več kot tisoč zdravnikov je poslušalo v dvorani, ko je dr. Greer govoril. Njegov glas je bil pojačan z amplifierjem, tako da ga je bilo slišati po vsej dvorani.

Zdravniki, ki so prej na mestu preiskali bolnika, so izjavili, da je dr. Greer pogodil pravo bolezen. Na ta način je omogočena zdravniška preiskava na daljavo. Sloveči specialisti bodo lahko ugotovili bolezen, ne da bi jim bilo treba videti bolnika.

DELAJSTVO SE NE BO IMELO RADIO-POSTAJE.

Washington, D. C. — Tajnik Morrison od Ameriške delavske federacije je naznanil, da je sedaj še nemogoče ustanoviti razprševalne radio-postaje za delavstvo. Stala bi \$45,000 na leto, kar je previsoka vsota, da je sedaj nemogoče to storiti.

OKUŽENO MESO SE PRODAJA BREZ NADZORSTVA.

Atlantic City, N. J. — Amerika potrebuje še drugo čiščenje kakor je bilo po Sinclairjevem "Džunglu". Tako je povedal na konferenci zdravniške zveze dr. Lipmann iz Chicaga, ki je zadržal, da 40 odstotkov razprodanega mesa ni pregledanega. Na ta način sta jetika in tifus nezabranjena. Nepregledano meso je vedno prodano v državi, kjer je producirano.

Deset mrtvih v bolgarski koliziji.

Sofija, 29. maja. — Deset oseb je bilo ubitih in dvajset ranjenih včeraj, ko je vlak skočil iz tira na nekem mostu 13 milj zapadno od Sofije. Lokomotiva se je prevrnila in dva vagona z ljudmi sta se dvignila pokonci. Policija je hitro raznesla vest, da so komunisti premaknili tračnice iz maščevanja nad javno eksekucijo treh njihovih tovarišev prejšnji dan. Premik ob mostu je bil aretiran.

NESPOSOBNOST STARŠEV SE MASČUJE NA OTROCIH.

Društvo za zaščito dece v državi Massachusetts je tekom l. 1924 izvedlo preiskavo o zanemarjanju in kriminalnosti otrok. Preiskava se je raztezala na 13,351 otrok oziroma 5,342 družin. V večini slučajev je bilo mogoče zboljšati položaj dece brez posredovanja sodišča. V 2,164 slučajih, kjer je sodišče poseglo vmes, da zaščiti otroke, le 347 otrok je bilo za vedno odstranjenih od staršev.

Izmed preiskovanih družin je 39 odstotkov slučajev šlo za razdrto družin. Življenje. Dezercija, ločitev in razporek se je pojavila v skoraj 27 odstotku družin. Nezmožnost je še vedno jako važen vzrok za razpad družine, da bi podatki društva baje kažejo, da nezmožnost sedaj povzroča polovico manj družinskih razpadov kot pred prohibicijo.

Poročilo društva ponavlja, kar so tudi druge socialne organizacije že dokazale, da namreč velik del otroške kriminalnosti in zanemarjanja otrok je pripisati krivdi staršev. "Čim bolj proučujemo svoje delovanje, tem bolj postane jasno, da nevednost in nesposobnost staršev za roditeljski poklic je poglaviti vzrok našega delovanja. Zloraba in zanemarjanje časa se bo vednooma preprečilo le potem vzgojevanja staršev, kar se tiče znanstva in umetnosti roditeljstva."

— F. L. J. S.

Darrow pravi,
da ni ateist

Chicago. — Clarence Darrow, znani odvetnik, o katerem poročajo, da bo pomagal zagovarjati prof. Scopesa v Tennesseeju, je izjavil te dni v intervjuju, da on ni ateist.

"Ateist je menda tisti človek, ki ne verjame, da je Bog. Ako me vprašate, če je Bog, vam odgovorim: Ne vem. Ker ne vem, ne morem reči, da ni Boga; torej nisem ateist. Jaz sem agnostik," je rekel Darrow.

Tennesseeški proces je velika farsa, pravi Darrow. Kako morejo zabiti hribovci, ki bodo tvorili poroto, stvarno soditi o evoluciji? S pravnega stališča je prav lahko dokazati, da je tennesseeški zakon proti poučevanju evolucije neustaven.

Iz Daytona, Tenn., je prišla vest, da se štab odvetnikov, ki bo zagovarjal Scopesa, obotavlja prositi Darrowa, naj pomaga zagovorništvu. Darrow je na glasu kot ateist in Scopesovi zagovorniki se boje, da bo kot tak več škodil stvari kakor koristil. Taktika nekaterih zagovornikov je, da naj Scopesa zagovarjajo modernisti, to je liberalni protestanti, ki pravijo, da je evolucija božje delo. Dalje je želja zagovornikov, da bi obrambo vodil kak sloveč odvetnik, ki bo znal pobijati protiveljavski zakon z ustavnega stališča, ne z verskega. Vera mora biti postranska stvar.

KOLIKO VREDNOSTI IZGUBE POSILJATELJI RADI NETOČNEGA NASLOVLJANJA.

Chicago, Ill. — Čeprav vemo, da dandanašnji ni več doba čudežev, vendar nekateri ljudje mislijo, da ameriški poštarji lahko delajo čudeže.

Res ima poštni urad zelo razumne delavce, prave velikega sposobnosti za čitanje spekanih naslovov, kar pa tudi povzroči veliko stroškov za vlado kakor seveda tudi davkoplačevalcem. Pa vžle vsemu skrbnemu študiranju rokopisov na pismih in paketih, dobiva zvezna vlada vsako leto po \$300,000 izkupička od nedostavljenih pošilk.

Zadnje leto je poštni urad prejel \$120,000 pri prodaji paketov, kateri niso imeli točnega naslova ter jih ni bilo mogoče dostaviti ne pošiljatelju ne naslovljencu. Po pismih, ki jih ni bilo mogoče dostaviti je pri odpiranju dobil poštni urad lansko leto \$55,523.96.

Nabralo se je vsega iz pism za \$12,165.67 znamk, kar je približno dvakrat toliko kot so znašali vsi poštni dohodki leta 1789. Ker ni bilo znamk na pismih, so naslovljenci morali pri prejemu plačati po tri cente kazni za \$92,007.54.

Ampak to ni še polovica vseh neprilic radi napačnega naslovljanja. Čekov in denarnih nakaznic so našli po nedostavljenih pismih za \$3,546,542.54, ki so našli svoj počitek v uradu za mrtvo pošto. Paketov je bilo nič manj kot 800,000, katerih ni bilo mogoče dostaviti radi nerazumljivih naslovov.

Čudno pri vsem tem je, da največ pism in paketov, ki jih je radi nerazumljivosti nemogoče dostaviti, pridne ravno od ljudi, ki največ prispevajo pošti.

Na poštni urad za študiranje netočnih naslovov pride nič manj kot 200,000,000 pism vsako leto, kar pokazuje, kako se morajo uradniki ukvarjati in si zbijati glave radi nepazljivosti piscev. Samo v mestu New York gre vsaki dan \$500 za idužbence, kateri študirajo popačene naslove.

Dohodek na uradu mrtvih pism je dovolj velik, da se vzdržujejo poštni uradniki tega oddelka, a v resnici še oddalec ni zadosten, da bi pokrili letne stroške "nixieja".

"Nixie" se imenuje na pošti tisto pismo ali paket, katerega ni mogoče dostaviti radi nerazumljivega naslova naslovljenca in pošiljatelja brez posebnega preučevanja na tem uradu. Posebno preučevanje takih pism pa stane zvezni poštni departement vsako leto povprečno \$1,740,000.

V svrhu odprave tega velikega bremena z ramen poštnega departamenta in ameriškega davkoplačevalca je tajnik za pošto dočel prvi teden v juniju za agitacijo, ki se imenuje "Better

Mailing Week". Ta teden se torej vodi propaganda širom Združenih držav, da bodo pošiljatelji zapopadli, kako zelo je potrebna skrbnost pri adresiranju pism in paketov.

RAZNO

Dvorni škandal pred 3500 leti.

James Henry Breasted, profesor egiptologije na čikaški univerzi, ki se je ravnokar vrnil iz Egipta, kjer je nadzoroval odkopavanje starih grobnic, je zdaj dne predaval o najnovejšem odkritju iz zgodovine starega Egipta. Pripovedoval je o ljubavnem škandalu in intrigah na dvoru kraljice Hatšeput, ki je vladala v Egiptu 1500 let pred Kristom. Hatšeput je bila prva egiptanska vladarica in prva velika žena v zgodovini, pravi prof. Breasted. Poročena je bila s svojim polbratom Titmosem III., toda le politično, v resnici je pa ljubila svojega svetovalca in arhitekta Senmuta. Njega je postavila za varuha svoje hčerke, ki je bila tudi njegova hčerka. Senmutovo ime je hieroglifirano na vsakih durih in skoraj na vsakem kamenu velikega templja Deir El Dehari, ki je bil sezidan za časa Hatšeputine vladanja v bližini groba kralja Tutankamena. Timosem, očijselnj soprog kraljice Hatšeput, je pa dal umoriti Senmuto in naposled še svojo ženo.

Kdaj bo konec sveta? — Italijanski listi poročajo, da so našli v neki stari koči rokopis prerokovanj nekega kapucina. Rokopis je pisan okoli leta 1760. Vsa v rokopisu našeta prerokovanja so se doslej izpolnila. Tako je kapucin prerokoval za leto 1792 francosko revolucijo in iznajdbo giljotine, za l. 1830 zopet revolucijo, za l. 1848 upor v kraljevini Neapol in meščansko vojno v Franciji. Svetovno vojno je napovedal za l. 1915. Za l. 1925 prerokuje potrese. L. 1950 se bodo pokazala tri solca, l. 1960 bo Sicilija izginila v morje, l. 1970 bo Spanijo in Francijo uničil potres, l. 1980 bo divjala kuga v Aziji, l. 1990 bo nastala valed solnčnega mrka dolgotrajna tema in l. 2000 bo konec sveta.

Nekaj o točli. — Naravoslovni urad v Washingtonu je izdal poročilo, iz katerega povzamemo, da je lani toča po celim svetu povzročila škodo do 200 milijonov dolarjev. Po vsaki enaki nevihti se ljudje povprašujejo: "Kako debela je bila toča?" Odgovori na to vprašanje so mnogokrat zelo pretirani, zlasti, ako kdo izreče svojo sodbo po tem, kako debelo točo najde na tleh, ker se več krogel strdi v eno samo kepo. Vendar pa se je dognalo, da

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (May 31.-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za žane \$5.50.

Za Evrope stane za pol leta \$4.00, za vso leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evrope \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

Slovenska Narodna
Mednarodna S. aprila 1925.

Podporna Jednota
Iskrsje 27. junija 1925.
v delovni bilanca

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODESEK:

Predsednik Vincent Calkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnston, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jaka Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODESEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Harborton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2637 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Krizančič, 13111 Kensington Ave., West Park, Ohio; Mary Udevich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terrell, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODESEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrož, Box 286, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.; Anton Sular, Box 194, Gross Kana, za jugozapad; Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap.; John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 845 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združiteni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Josko Oves, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olin, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6333 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVJE: Bolniška tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vsebo se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgornaj.

Vsi prisilni na gl. porotni odesek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Harborton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

je 17. aprila 1874. v Natalu v južni Afriki padla toča, ki je tehtala poldrug funt. Ena taka kepa je prebila železni streho, kot da bi streha bila iz papirja. V Cazola v Spaniji so se hiše porušile pod težo ledeno toče 15. junija 1829. Nekatero kepo so tehtale štiri in pol funta, v oktobru leta 1844 je toča v Set v Franciji rušila hiše in potopila več ladij. Malokdaj se poroča, da so ljudje izgubili življenje valed toče. Toda taka povetila prihajajo iz Indije, kjer je bilo 1. maja 1888 ubitih 250 oseb. Dne 22. junija 1915 je v državi Maryland padala toča debela kot kurja jaca. V Anapolis je padala toča 20 minut in razbila debelo stekleno streho pomorske akademije.

Kraljevič Jurij interniran.

Ker so se pojavili znaki, da mu je opešal um, je jugoslovanska vlada s kraljevo rodbino sklonila, da bo kraljevič Jurija, najstarejšega sina pokojnega kralja Petra, internirala na drž. velepo-

sestvu Belju. Pridelila mu bo posebnega zdravnika. Pri ljudeh, s katerimi je največ občeval — baje pri samih izrazitih republikancih — je vlada odredila preiskavo in policija je zaplenila neke spise, ki jih je pri tej priliki našla.

Ali želiš znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

DA SKUHAŠ DONRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6461 Superior Avenue, Cleveland, O.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO
OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA
NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA
TISKOVINE NAROČA V SVOJI
TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST-MENA POJASNILA.

A ZAKAJ?

Spisal Ivo Sorli.

Pravzaprav sem doživel vse to sam, in zapisati bi mogel "Resnična povest": le nekoliko je bilo treba seveda preurediti, vsaj toliko, da ne boste mogli reči, da sem naravnost "prepisal" iz življenja.

Da, da, to očitane smo tudi že ališali napram realitiam in naturalistom, češ, tako piše lahko vsakdo, ko ni treba drugega nego kopirati, ali tudi le samo fotografirati življenje, oziroma usodo posameznikov! Pojdite, pojdite, gospoda! Mislite li res, da sme pisatelj romane in novele in drame, ki jih piše usoda, kar tako prepisavati? Le oprite se okrog sebe, pa pogledajte te romane, novele, drame itd.! Tu so vam brezkončne, enolične, dolgočasne ekspozicije in kar na enkrat, brez stopnjevanja, že katastrofa! Ne vidite li, da usoda nima ni pojma o kakih tehnikah? Ali pa vam ravno ista usoda stre

kar eno, dve, tri srca, in če to kopirate, porečete vam gospodje kritiki, da ste romantični, da ne umete duha svojega časa. Ali pa vam usoda vse svoje junake opijani, in v tem stanju si prerezajo drug drugemu vratove. Gotovo jako tragično, a fotografujte to, in čitatelji vam zataknejo ušesa in nos, ko pojdejo mimo te klavnice. Ali pa vam naredi tudi kaj takega: dispozičija, stopnjevanje, višek, vse še precej v redu, a pri katastrofi odbije vsem svojim osebam glavice kakor vaški paglavci osatove glavice na polju. In če vam kak ubog Koder vse to kopira, so že za njim duhoviti Mencičgerji s svojimi "Čmokavzarji in Ušpernamii" ...

Tako lahka tedaj ta stvar ... A vsake umetniške nadarjenosti usodi pa tudi nočem odrekati. Tuintam napiše kaj, kar človeka res pretrese ... A kaj bi tudi ne! Saj so njeni junaki tako naravni, resnični! ... Glede dram si pa vrhutega noben dramatik ne more želeči boljših in gralev ... Tu se je vsakdo tako

vgloobil v svojo ulogo ... ta smeh, ta jok, tako pogojen! ... Ej, človeku včas kar kri zastane!

Kdor bi rad postal pisatelj, svetovati mu je tedaj vsakako, da se postavi za široki hrbet usode, pa ji gleda malo čez ramo, kako vodi njena okorna, medvedja taca svoje pero. Nič manj koristno pa ni, če ima lepo odprte oči v velikem gledališču, kjer uprizarjajo njene kose ... Seve, malce previden mora biti pri enem in drugem, ker včasih praska usoda tako nerodno, in igralci igrajo tako divje in neotesano, da lahko prileti i gospodu pisatelju kaj na glavo. In če je kaj težkega in ostrega, utegne se zgoditi, da je vsega pisateljevanja konec.

Pri dogodbi, ki jo vam tu povem, se je usoda držala še precej dobro. Sio je lepo drugo za drugim. Morda vam ne bo ugajal konec? Moj Bog, saj meni tudi ni! Tudi jaz imam rajši "arečn konec", posebno pri resničnih povestih — usoda piše same resnične povesti! — tako na pri-

mer v tem slučaju srečno in veselo poroko, h kateri bi bili gotovo povabili tudi mene; a če ni — ni! Kakor sem že rekel: usoda nima najboljšega okusa! ... A naj bi morda izpremenil, ublažil konec? Hm, kaj hočete! Zadržim sem, zato še ne prav samosten, in bojim se oddaljiti se preveč od originala ... In poleg tega se mi zdi tudi baš ta konec nekako poučljiv, tako da si pridobite vsaj nekaj, ko prečitate te vrste: če že zabave ne, pa vsaj poučila, da ne bo čas docela izgubljen. In to je tudi nekaj vredno! Morda opustite kdaj vsaj enega izmed onih "zakaj?", s katerimi si človek le greni to neumno življenje ... In da sklenem, kakor so sklepali včas pi-satelji svoje predgovore: ako se zgodi to le pri enem mojih čitateljev, bo pisec tega dogodka stotero poplačan za svoj trud!

I.

Vsak večer nas je bilo istih šest v predmestni krčmi "Pri treh prijateljih", kjer smo v mali, čedni, separirani sobici pili in peli do polnoči.

Kako smo pravzaprav iztaknili to oddaljeno pivnico? Jaz sam ne vem.

No, "Pri treh prijateljih" so točili dobro vince, in nosila ga je na mizo lepa, prijazna natakari-ca, in naš "parlament", kakor smo se zvali, je zboroval vsak večer.

Mrzlo je bilo, in v hladnem svitu so gorele zvezde na nebu, ko smo hiteli skozi puste ulice tja doli v predmestje. Zdajpa zdaj je potegnila ostra burja in vršela med našimi pridruženimi kletvicami mimo nas.

Iz stranske ulice se nam je pridružil šesti ud naše družbe, avakultant Muha, lep, ponosen fant, in bili smo vsi.

"Pavline ni več pri 'Prijateljih'. Popoldne sem bil tam," je izpregovoril po kratkem pozdravu.

"Kako?" smo izpraševali vsi vprek.

"Davi je odšla; gospodar ni hotel povedati, zakaj. Bog ve, kaj sta imela!"

"Strela!" je vzdihnil jurist Perič, "mene je imela tako rada!"

"Pomiri se! Naslednjica je ba-je še lepša ..."

Zopet je potegnila burja — in podvzivali smo se še bolj.

Bila je res krasno dekle. Posebno te oči! Ne one, ki sijajo in grejejo in žgo, kakor gorko poletno sonce, nego one, ki vli-vajo v dušo mehko, sanjavo mesečino; ne one, v katerih zveni živ-a, vesela škrjančeva pesem, nego one, v kojih se topi strast-notožna slavljeva serenada ... Name so naredile te oči poseben vtik, ko sem se prvič ozrl v-a-nje. Zdelo se mi je, da živi tam doli, globoko za njimi nekaj, kar bi ne spadalo tu sem, v to pred-mestno pivnico z ohimi umaza-nimi voznički ...

Isto smo čutili menda vsi, kaj-ti sedela je že gotovo četrt ure pri nas, in niti podjetni Muha, ki jo je imel ob svoji strani, še ni poskusil svoje sreče.

"No, Muha, kaj si lesen dan-es?" se je zasmajal Perič, ko je odšla za hip v prednjo, splošno sobo.

"Ta se mi ne zdi tiste vrste!" je smajal Muha pol resno, pol šaljivo.

"Pojdi, pojdi! Ne bodi no sen-timentalen! Ta bi bila lepa! Še pri natakaričah homo dvorili po en mesec za en poljub!"

Vrnila se je in sedla zopet po-leg Muhe.

"Gospodična, vsi gospodje so že zaljubljeni v vas, koliko bolj-še jaz, ki sem najbližje magne-tu. Ah!" ... In pritnil jo je k sebi.

Vstala je naglo, in videlo se je, kako so se ji stisnile lepe ust-nice bolj žalosti nego jeze, kakor bi hotele reči: "Saj sem vedela, da pride tudi to."

"No, gospodična, ne bodite ta-ki! Sedite vendar zopet," je pro-sil Muha, malo v zadregi.

"Rada! A prosim, da ne boste več poredni!"

Zopet so ji bolešno vztrepeta-le ustnice ...

Ostala je potem pri nas. Pravi-la nam je, da je z Gorenjake-ga, da je izgubila svoje starše že mlada, potem pa, da jo je vzela neka teta k sebi na Dunaj, kjer je bila poročena z železnič-nim uradnikom. Ko je umrl ta-tin mož, sta živeli še precej u-dobno na Dunaju dalje, in teta ji je skrbela tudi za potrebno iz-obrazbo. Pred enim mesecem pa

je dobila dobro gospo mrtvo v postelji. Prodala je torej pohi-štvo, drugega teta, ki je živela le ob svoji pokojnini, itak ni li-mela, in sklenila se je vrniti v domovino. Jedva pa je došla v naše mesto, je zbolela tako hu-do, da je morala v bolnišnico, kjer ji je pošel zadnji deček i-metja. Ostalo ji torej ni druge-ga, nego sprejeti prvo službo, ki se ji je ponudila, dokler ne pri-de kaj boljšega.

Burja je malce ponehala, ko smo se vračali v mesto. Jerič je bil s svojo debelo palico ob že-lezne zapahne zaprtih prodajal-nice ... Jaz in Muha sva stopala molče za njim.

Čutil sem ono zadovoljnost, ki jo čutimo vedno, ako spoznamo, da se kako žensko bitje v teh sferah še ni pogreznilo v temo propalosti ... Morda nam to u-gaja že zato, ker vendar ni ta-ko vsakdanje, kakor so one zma-ge po beznicah.

"Vraga! a krasna je ta nova Rezika! Ne da?" je izpregovoril slednjič Muha.

"Policija! Na pomoč! Muha je zaljubljen!" se je zasmajal Pe-rič in udaril s svojo okovano pa-lico ob zmrzli tlak, da so prhnile male iskricke na vse strani ...

II.

In večer za večerom k "Trem prijateljem". Rezika je sedela, če je le mogla, pri nas, le da se-daj prav tik Muhe. Izvedel sem, da je zahajal Muha tudi popolu-dne tja doli, in prepričan sem bil, da sta si z Reziko malo do-bra, pa da se ji je zdelo oni prvi večer le še malo prezgodaj za-četi. Da je pa izobraženo dekle in da pazi zelo na svojo čast, nas je bilo tudi drugih pet trdno u-verjenih. Čudno je bilo le, da si še vedno ni pomagala kam dru-gam.

Prišla je pomlad. V mehkem zraku je duhtela jasna himna mladosti, sreče, ljubezni ...

Z Muho sva hodila dan za dne-vo po kosilu na izprehod proti bližnji reki, če sva le količkaj u-tegnila. Bilo je krasno tam z-u-naj. Po cvetnih bregovih so se šetali živi šopki lepih mestnih go-spic z onimi hrepenečimi po-mladnimi očmi, nize doli ob reki pa so se igrali veseli učenčki med glasnim smehom in kričanjem Indijance, dokler jih ni pregnal kak "belokožni" poljski čuvaj, ako so postali predivjaški.

"Ti, jaz jo vzamem!" mi je re-kel nekega dne nenadoma Muha, ki je postal pred enim tednom adjunkt, ko sva stopala počasi po navadni poti proti reki.

"Koga vzameš?" sem se začu-dil.

"No, Reziko, koga pa? Ali je to tako čudno? Mar si morem že-leti boljšo ženo?"

"A, a! Izborna! Čestitam! Ve-seli me to iz vse duše! Ona pač zasluži to srečo! A to ni lepo, da si mi akral tak dolgo."

"Kaj hočeš! Saj še sam nisem bil na čistem. Saj veš, natakari-ca je natakariča — človek ne ve prav preteklosti, in ženitev je vendar važna stvar! Jaz sem previden — poznaš me! No, zdaj vem, pri čem sem. — Predsinoč-njim so me grozno boleli zobje, in proti jutru sem hitel takoj, ko se je zvidelo, iz sobe, da bi zu-naj vsaj lože prestajal. Mahnil sem jo torej proti Kostanjevici. Ko pridem na hrib, zaslišim iz cerkve orgljanje, in vstopil sem, da bi slišal petje ... Tam pred oltarjem svetega Alojzija uzrem-njo — kako ti je mollia, kako za-upljivo upirala svoje krasne oči v lepega svetnika! ... Odšel sem iz cerkve in jo počakal zunaj ... Prišla je kmalu, in ponudil sem ji svojo družbo, pa jo prosil, da se vrneva po stranski poti v me-sto. Ali so me zobje še boleli ali ne, ne vem; gotovo je, da jih ni-sem čutil prav nič več ... Ob o-nem starem hrastu sem jo pro-sil, naj bo moja ... Meniš, da je bila Bog ve kako vesela? ... Jo-kala je in se vedla tako čudno ... In potem je zahtevala, da se vr-neva spet proti cerkvi ... Tam me je prosila, da jo počakam ... Dolgo je ni bilo ven. Slednjič po-gledam v cerkev — in jo zagle-dam pri izpovednici ... Veš, jaz sem jako vesel, da je pobožna, saj je to najboljša obramba že-n-ski nedolžnosti, a da bi smel baš kak pater odločevati, ali me sme vzeti ali ne, to — — Pa Bog daj patru dolgo življenje, odlo-či je pametno ... Vrnila se je iz cerkve, in tam pri starem hrastu me je objela in mi priznala, da me ljubi bolj nego vse na svetu, da ni hoče biti žena, kakršna še ni imel noben mož. Smejala sva se in bila srečna kakor dva otro-

ka ... Ej, to ti zna biti srčkano to ljubo, lepo dete!"

Mimo naju je prišla beračica in zaprosila daru. Muha ji je da-celo krono! Moj Bog, kako lepa reč je ta ljubezen! ... Ljubi mo-ji, kadar vam šine v srce ta ža-rek iz nebes, dajte revežem vsaj po eno krono! Naj bodo srečni in drugi ljudje, kadar ste vi srečni!

"Kdaj po poroka?"

"O prej ko možno! Jutri že pojde Rezika na privatno stano-vanje."

"Nocoj pa naredimo malo od-hodnico. Saj plačaš?"

"O da! A propos! Pozabil sem ti povedati! Ob sedmih pride brzovlakom neki moj bratranec, ki ga še poznam ne. Moje teti ki nas je lani posetila, se spom-njaš pač še?"

"One z Dunaja? Torej nje-sin?"

"Da! Biti mora ljub dečko."

"Ve li kaj o tvoji zaroiki?"

"Ne!" Veš kaj, molčimo o tem. Povemo mu šele tam. Rad bi vendar ališal nepristransko so-d-bo. Prosi tudi druge, da ne izda-do nič; videl jih boš prej neg-jaz!"

Došla sva bila v mesto in s-poslovila.

III.

Name ni naredil dobrega vt-aka ta mladi Adolf ... Ono ne-mirno, strastno kretanje je že ako je telo še zdravo in čilo, ako v temnem očesu še gore oni ne-vojni plameni, toda živahnost tega izpitga, nekam trhlega ž-vota, vzdrhtavanje teh oči brez-pogleda, vztrepetavanje teh ble-dih, debelih ustnic mi je bilo zo-prno. Naglo sem izpustil njego-vo mrzlo, mokro roko iz svoje Gotovo ni pojml Epikurjeve ma-kisme, da je treba tudi najniž-žijetek poplemeniti, potegniti ga iz umazanosti, ne pa sam stopa-ti v to umazanost, ako hočemo da nas ne zadene prokletstvo, k-je napisano na ono živalsko už-vanje: gnus do vsega lepega, da-celo do — grdega, brezbriznos-aitost — blaziranost ...

In vendar je gotovo bil ta ok-raz nekda lep, zelo lep, predn-jo ga zaznamovale strasti s sve-gimi črtami. Ravno zato pa je b-sedaj še odurnejši.

Muha se mi je zdel tudi jak-razočaran.

Vstopili smo "Pri treh prij-ateljih". Rezika ni bilo. Nova na-takarica jo je šla takoj poklica-ti.

In prišla je v modrem krilu lepša nego kdaj prej. Muha ji j-hitel naproti.

V NAJEM SE ODDA

izvrsten prostor za trgovino, po-sebno ugoden prostor za trgo-vno ženskega blaga, ker tu bliz-ji nobene take prodajalnice, j-ravno v sredini slovenske nase-lbine, odda se po nizki ceni v na-jem.

Za naslov se izve pri upravn-ištvu lista Prosveta. (Adv.)

POZOR ROJAKI!

Kdor želi kupiti lepo petsobno hišo na lepem prostoru — gara-ža za dva avtomobila, nahaja s-tri bloke vzhodno od Western Electric tovarne in pol bloka juž-no od 22te ceste. Za ceno in po-jasnila oglašite se na: B. Polich Lyons, Ill. Telefon: Lyons 1980 (Adv.)

RAZPIS SLUŽBE!

Razpisana je služba OSKR-BNIKA v Slovenskem narodnem domu v Waukegan, Ill. Ponud-be naj se pošljejo pisмено na-urad Slov. narodni dom in sice najkasneje do 15. junija, 1925. Naslov: Odbor Slov. Narod. Doma, 424—10th Street, Wau-kegan, Ill.—(Adv.)

KOŽNE BOLEZNI

povzročajo mnogo trpljenja v teh slučajih je treba jemati:

SEVERA'S

ESKO

resnikovalno mazilo.

Olažja razdraženje, odpravi arbolec in druge arbolec lupinčaje na koži.

Cena 50 centov.

Podrobnosti naprej pri lekarni.

ŽRTVE

Povest. Spisal Fr. Serafin.

(Dalje.)

"Oh, kakšen si vendar!" začne vzdihovati po stari navadi Mica. Da je bil mož raztrgal podobico, se ji je zdel strašen greh. "Saj se tudi drugače lahko dopove menda! ..."

Ali Tomaža je nocoj vsaka beseda le še bolj razjarila.

"Tiho!" zarjove ter udari s tako močjo ob mizo, da odskoči ž nje svetiljka, ki je čakala, da bi jo bili prižigali, na tla ter se razdrobi na drobne kosce. "Tiho!" ponovi še enkrat. "Jaz govorim in dopovedujem, kakor jaz hočem!"

"Oh, moj Bog, kaj porečete ljudje, če bodo ališali ta krič!" tarna dalje Mica. Tomaž pa odvrne:

"Zastran mene rečejo ljudje lahko, kar ho-čejo! ... To zve lahko ves svet, da od danes za-naprej ne trpim več tercijalstva pod svojo stre-ho! ... Naj vrag vzame vse te molke in škapu-lirje! ..."

Izreši te besede, plane po sobi, sname s stene en škapulir in dva molka, ki sta se odli-kovala po posebno debelih jagodah, raztrga vse skup ter vrže tudi to skozi okno kakor prej po-dobico.

"Poslej bosta spet tako molili, kakor sta do-tistihmal, ko še ni bilo vseh teh bratovščin in odpustkov! ... Moj oče in mati sta bila oba po-božna, pa nista vsega tega poznala! ... Če se je prišlo lahko dolejš brez te kramarije v nebesa, se bo poslej tudi! ..."

Mica je zagnala jok in se začela križati, ta-ko brezbožno in bogokletno se ji je videlo vse, kar je govoril in počenjal mož ...

"Oh, to nas mora zadeti jeza božja, mora, mora! ..." je vzdihovala. "To bi bil čudež, če bi nam Bog prizanesel! ... Treščilo bo v hišo, ali pa pride nad nas še kaj hujšega! ..."

"Nesreča nas zadene, če boš pustila, da bo tvoja hiš tako z doma ostajala!" je odvrnil To-maž, še vedno ardit. Potem pa je vzel klobuk ter odšel.

Tomaž ni bil pijanec, a če je bil jezen, je rad zavil v gostilno. In takrat je bil kakor ob pamet. Vivil je pijačo v se, ne da bi se menil za to, kaj pride iz tega.

Mati in hči sta bili nocoj lahko pripravljeni na to, da ga ne bo kmalu domov ...

Manica se je ves čas, ko se je oče hudoval, tresla kakor šiba na vodi, zadnje besede njego-ve pa so jo naravnost presunile. Njegov srd se ji je zdel kakor zaslužena kazen božja. Saj je govoril, kakor bi bil slutil, kaj se je bilo zgo-dilo! ... Nič več ni mogla zadržati solz. Položi glavo na mizo in razjoka se na vso moč ...

Mati, ki je mislila, da se joka samo radi te-ga, ker se je oče hudoval nad njo, jo je tolažila, a zaman! ... Njo je težilo nekaj drugega; njej je iziskala solze zavest, da je bila očetova jeza upravičena! ...

S kakim srcem se je spravljala tisto noč spat! Kako srečna je bila še zjutraj, ko je bila zapustila posteljo, in kako grozno nesrečna je bila zdaj, ko je spet legala na svoje ležišče! Ka-ko kratko števililo ur, in kolika izpremena! ...

Zaman si je prizadevala, da bi zasopala. Se-le proti jutru se je je polotila neka omotica. A komaj je bila zatisnila oči, je tudi že sanjala. Zdelo se ji je, da je pri šarnaricah. Dolga vrsta deklet je stala pred oltarjem, a ona je bila vsem na čelu. Bile so vse belo obložene in na glavi so imele vence, a njena obleka je bila najčistejša, in njen venec je bil najlepši. Mogočno so pele orgle, in veličastno je odmevalo petje po cerkvi, in tudi ona je pela na ves glas. Duh šarnaric in prižganega kadila ji je udarjal v nos, in pre-šinjena od blaženih čutov, je vpirala vdano svo-je oči v sladko podobo Devo božje. A hkratu se stemni Mariji lice. Osorno jo pogleda, iztegne roko proti njej ter ji sname venec z glave ...

Kakor bi ji bil zapodil kdo nož v prsi, jo za-boli pri srcu, in z divjim krikom se vzdrami.

Prestrašena priskoči k njeni postelji ter jo začne izpraševati, kaj ji je. Ona pa se izgovarja s tem, da je imela hude sanje.

"Mora te je tlačila, mora," pripomni mati, vesela, da ni bilo nič hujšega ...

XI.

Razpor, ki ga je bil zanetil gospod Raj-mund med svojimi župljani in ga je netil še vedno, je postajal od dne do dne ljutejši in brez-obzirnejši. Ta razpor je bil v malem to, kar je

bil v velikem boj, ki je hrul po celi nezedinjeni Sloveniji v tistem času ...

Cesar niso znali Poljanci sami, so se nau-čili iz raznih časopisov.

Da veljaj povsod tudi v politiki resnica in dostojnost, tega že davno niso priznavali več oni, ki so stali strankam na čelu ter s svojo ve-ljavno besedo odkazovali političnim strujam pravec in smer. Kako bi se bilo moglo potem zahtevati od Poljancev, da bi bili zavzemali ta-ko vzvišeno stališče! ...

Včas si baje politiki stremili po kakih ide-alih ... Ogrevali so se baje tudi za narodnost ... Taka sentimentalnost ni bila zdaj več v nava-di! ... "Človek mora biti praktičen!" to pravi-lo je veljalo Poljancem kakor tistim, ki so jim bili v zgled. Nikogar ni več bolelo, če je čul, da prehaja kos za kosom slovenske domovine v grabljuje sovražne roke — najmanj pa Poljan-ce, ki že prej za take stvari niso imeli dosti smi-sla. V osrčju Slovenije se ni brigal nihče več za to, kar se je vršilo ob mejah ... In za pri-hodnost se tudi nihče več menil ni! ... "Rasti trava ali ne rasti, kadar nas veš ne bo! ... To načelo je bilo zavladovalo, to načelo je bilo znak in vodilo vse tedanje politike. ...

Sicer je bil semtertja še kdo, ki mu je kr-avalel srce pri vsaki narodni izgubi, ki je bil tega prepričan, da bi imeli ljudje na Sloven-skem opraviti kaj boljšega, nego posnemati sporte, kakršne si dovoljujejo lahko drugi večji narodi. Toda če se je kdaj oglašil kak tak mož, so se mu rogali vsi ... Zgodilo se je tudi, da je kaka mehka duša v svoji zdvojenosti nad slo-vensko prihodnostjo vzklila:

"Za nas ni rešitve — no, in čim preje po-ginemo, tem bolje! ..."

Take besede pa že celo nikogar niso vzne-mirile! ...

Na mesto idealov je bila stopila osebnost. Kdo bi se boril za abstraktne stvari?!

Če ni drugače, saj se človek lahko potegne tudi za narodnost, a to pač samo, da se prikrije pravi namen! V istini je vendar lastna oseba prvo, in za lastno korist, za lastni ugled mora vsakdo najprej skrbeti. Hm, in ni li mar Bog ustvaril najprej sam sebi brade? ... Ker pa je oseba dostikrat osebi na poti, ko gre za dosego smotrov, je razpor nekaj povsem naravnega! ... Čemu se torej zgražati nad domačim preprirom? ... Čemu se zgražati nad sredstvi, ki se upo-rabljajo v medsebojnem boju? ... Smotre po-sevčije sredstva! ... To je veljalo od nekda in velja tudi zdaj! In kdor je močnejši, ta je na boljšem!

Tp je bila filozofija tistih časov ...

Poljanci pa so bili pretkani ljudje in pri-učili so se hitro novim nazorom in oni taktiki, ki so jo opazovali drugje, ter jo posnemali iz raznih duhovitih člankov političnega časopisa tiste dobe. Vse, kar se je kje obneslo, so upo-rabljali, a izumili so tudi sami marsikaj učinkli-vega ...

Da pa je stranka, kateri je načeloval žup-nik, nadkriljevala v tem oziru naaprotno, je u-mevno. Takih sredstev liberalna stranka ni ime-la na razpolago kakor klerikalna. Gospod Raj-mund je bil energičen mož. Navzlic temu, da so se mu vzbujale včas dvojbe o tem, je li dovo-ljeno ali le umestno, posluževati se svoje cerkve-ne moči v boju za posvetne stvari, je to vendar le prepogosto storil.

Oplašil je s tem marsikoga ... A imelo je za posledico tudi nove prepire, nove boje, in bi-lo je zelo negotovo, če je istinito versko prepri-čanje s tem kaj pridobilo ...

Jako sovražen je bil župnik tudi novemu liberalnemu županu. Poraza pri občinskih volit-vah ni mogel pozabiti in nasprotoval je župan-stvu, kjer je mogel. Dal bi bil mnogo, če bi se mu bilo posrečilo, izpodkopati tla dosedanjemu občinskemu zastopu, tembolj, ker se mu je bilo od merodajne strani izreklo začudenje, da je njegov vpliv pri volitvah tako malo izdal. Vedno je torej tuhtal, kako bi županu prišlo do živega. V to pa se mu je ponudila hkratu prelepa pri-lika.

V Poljanah so hoteli na slovesen način ob-hajati cesarjev rojstni dan. Bila pa je župni-kova stranka, ki bi se bila rada v tem oziru posebno odlikovala. Več župnikovih pristašev pa je šlo v gozd iskat mlajev. Ker je imel župan najlepše smreke, ali pa tudi morda še iz kake-ga drugega vzroka, so se zapodili vneti patrijoti v njegov gozdni del ter so tebi nič menili nič po-sekali kar šest lepih dreves, češ, da se smejo za tako slovesnost vzeti smreke, kjer se dobe.

(Dalje prihodnjik.)